

חצי עור חצי נשימה

מאנגלית: רעות בן-יעקב

ג" ילוף בצלילים": כך התייחסה אליס אוסוולד לשירה בהשקת ספרה החדש, והסבירה שהיא "מחבבת את הרעיון של גילוף בצלילים, שמניח שהיה שם דבר מה לפני כן".

אליס אוסוולד היא משוררת וגננית בריטית. נולדה בשנת 1966 בעיר רדינג, למדה לימודים קלאסיים במכללת ניו קולג' של אוניברסיטת אוקספורד, ולאחר מכן למדה גננות. עד היום היא עוסקת במקצוע זה, שהטביע חותם עמוק ביצירתה, הנחשבת פעמים רבות ל"שירת טבע". קובץ השירים הראשון שלה, *The Thing in the Gap-Stone Stile*, ראה אור בשנת 1996 וזכה בפרס לספרי ביקורים; ספרה השני, *Dart* (2002), שזכה בפרס ת"ס אליוט, מספר את סיפורו של הנהר דארט הזורם בדבון, ומתרכז בהיבטים שונים של ההיסטוריה, החברה והאקולוגיה בסביבות הנהר. אוסוולד "התמחתה" בפרוייקטים פואטיים נרחבים מסוג זה, הסובבים סביב נושא או רעיון, וספרה *Memorial* (2011), הוא מעין עיבוד מחודש לאיליאדה המביא את הסיפור ההומרי במילותיה, תוך הרחבה ומתן דגש לדמויות משניות שנהרגו באפוס המקורי. הספר זכה לשבחים וזיכה אותה בפרס *Warwick* לכתיבה. ספרה *Weeds and Wild Flowers* (2009) זיכה אותה בפרס טד יוז, ולעתים קרובות מושווית שירתה לשירתו. אוסוולד נחשבת לאחת המשוררות הבריטיות החשובות ביותר כיום ופרסמה שבעה קובצי שירה, שהאחרון בהם עד כה הוא *Falling Awake* (2016).

ברשימת ביקורת ב"טלגרף" ב-3 ביולי 2016 תהתה הכותבת, שרלוט ראנסי, "האם אליס אוסוולד היא המשוררת הבריטית הטובה ביותר הפועלת כיום?" והיא חתמה את רשימתה כך: "אם יש צדק כלשהו בעולם השירה, ראוי להציע את התפקיד [תפקיד משורר/ת החצר, שנתון בידי המשוררת קרול אן דאפי עד שנת 2019, ר"ב] לגננית-הקלאסיציסטית הזו המחיה בשירתה את הנוף הבריטי, יוצרת מוזיקה מתוך המוות, מעוררת רוחות יווניות-רומיות ומזרימה נהרות מתוך אבני-גיר".

אכן, ההשפעות הקלאסיות ניכרות מאוד בשירתה של אוסוולד, הן מבחינה תמטית (כמו למשל בשיר "נרקיס" או כמו בקובץ *Falling Awake*, שכמחציתו מוקדשת לשיר אחד ארוך בשם "טיתונוס – 46 דקות בחיי השחר" המביא את סיפורם של טיתונוס ואאוס אלת השחר, לאורך שחר של בוקר אחד משעה 4:17 עד 5:03); והן מבחינות צורניות, שהיא מרבה לשחק בהן תוך שהיא שמה דגש על הצליליות.

הגננות ויחסה המיוחד לטבע ולנושאים סביבתיים, מקשרים את שירתה גם למגמת תודעת הטבע לאור העידן הנוכחי ותודעת השפעתו המסיבית של האדם על העולם.

עמדת הדוברת ברבים מהשירים היא ספק עמדת "הטבע" עצמו או עמדה אי־אנושית, היוצרת הזרה ביחס למבט האנושי. אך בד בבד מציעה עמדה זו גם מבט מחודש על נפש האדם. בעלי חיים ותופעות טבע נבחנים בשירתה תוך שילוב בין האנשה והזרה והומור דק ומכאיב, כמו למשל בשיר "שועלה". הגשם והטל והצל הנופל גם הם מתומללים. גם אלמנט הנפילה והשקיעה בולט ברבים מן השירים, בעיקר בקובץ האחרון ששמו Falling Awake, ואשר מרבית השירים המובאים כאן הם מתוכו (שועלה, תיאור חפוז של הטל, ורטיגו וצל). אוסוולד נשואה למחזאי פיטר אוסוולד ולהם שלושה ילדים. מתגוררת בדבון.

ר"ב

ירח מלא

אלוהים אֲדִירִים!
מָה חֲלֵמְתִי אֶתְמוּל בְּלִילָה?
חֲלֵמְתִי שְׁאֲנִי הַיָּרֵחַ.
הַתְעוּרְרִיתִי וְגִלִּיתִי שְׁאֲנִי עֲדִין יְשֻנָּה.

זֶה הִיָּה כָכָה: הַפָּנִים שְׁלִי הַתְעַרְפְּלוּ מִפָּנִים
וַיֵּצְאֵתִי וּבֹאֵתִי כְרֻצוֹנֵי דֶרֶךְ חוֹר הַצָּצָה קָטָן.
לֹא הִיָּה לִי קוֹל, לֹא פֶה, לֹא שׁוֹם דֶּרֶךְ לְהַבִּיעַ אֶת מְצוּקָתִי,
פָּרַט לְצִלָּלִים שְׁלִי שְׁעֵמְדוּ בְּמוֹרֵד הַגְּבֻעָה, לֹא לְגַמְרִי בְּשׁוּרָה.

צְרִיךְ לוֹמַר מִשְׁהוּ כְּדֵי לְתַאֵר אֶת אוֹר־הַיָּרֵחַ שְׁלִי.
כְּמַעַט כְּפוֹר אֲבָל רַךְ יוֹתֵר, כְּמַעַט אֶפֶר אֲבָל שָׁלֵם יוֹתֵר.
עָשׂוּי מִים כְּמַעַט, וְאִם לוֹמַר בְּמִדְיָק
אֵין לוֹ שׁוֹם תְּכוּנָה, אֲלֵא מִין אוֹר־שְׁמֹנֶגֶד, נִקְרָא לָזֶה תּוֹבְנָה.

כְּמוֹ בִּיעֲרוֹת, כְּשֶׁהֵם מְשַׁרְבָּבִים אֶת דְּמוּיוֹתֵיהֶם הַמְצָנְפוֹת,
רֹאשֵׁיהֶם צְרוּפִים יַחְדָּו לְאַחַר שְׁרָצָחוּ זֶה אֶת זֶה,
יֵשׁ יִשְׁוִיּוֹת־יָרֵחַ, יִשְׁוִיּוֹת־צִלִּיל, כְּמוֹ אֵיל וְחֲצִי־אֵיל
שְׁעוֹבְרוֹת שָׁם, וּמִבֶּטֶן חוֹדֵר דֶּרֶךְ הַדְּבָרִים.

הֵייתִי כָכָה: נִרְאִית לֹא נִרְאִית נִרְאִית לֹא נִרְאִית.
אֵין עוֹד חֹמֶר הַפְּכָפֶךְ כְּמוֹ אוֹר־יָרֵחַ.
טַפְסָתִי, נִתְלִיתִי בְּתַחֲתִית עֲצֻמוֹתִי, חֲשַׁבְתִּי:
אֲלוֹהִים אֲדִירִים! מִי הֵייתִי אֶתְמוּל בְּלִילָה?

שועלה

שְׁמַעְתִּי שְׁעוֹל
כָּאֱלוֹ יֵשׁ שָׁם גִּנְבִּי
מִחוּץ לְשַׁנְתִּי
צִלִּיל חֵד שֶׁל אֲוִיר נִשָּׂאב

שׁוּעָלָה בְּפִרְוֹתָהּ
בְּצַעַד אֲטִי
חֲצָתָהּ בְּכַפְפוֹת שְׁחֹרוֹת
נִבְחָה עַל בֵּיתִי

מוֹזֵר אֵיךְ כֶּךָ לִפְתֹּעַ
בְּרִצּוֹן רָעַב
הִיא פִּנְתָּה אֵלַי
בְּמִבְטָא הַכָּבֵד שֶׁל הַלֵּב

בְּסִהְרֹרִים
הִסְתַּנֵּנָה לֹא מְרִשִּׁית
אִשָּׁה עִם קוֹל שֶׁל גִּבֹּר
אֲבָל בְּלִי שֵׁם

כָּאֱלוֹ כְּדִי לוֹמַר: כֶּכֶר חֲצוֹת
וְחַיִּי
מִתְחַת לִילְדֵי נָחִים
כְּמוֹ עָלִי זֶהָב

תיאור חפוז של הטל

אֲנִי שִׁיכוּלָה לְמַצְמִץ
לְהִסִּיר אֶת כְּשׁוּף אֹר הַיּוֹם

וְעַד כִּמָּה זֶהוּ מָסַךְ נָע בֵּין עוֹלָמוֹת
הַמַּצְמוֹץ

אָני שְׂיִכּוֹלָה לְשַׁמֵּעַ אֶת שְׁלוֹשׁ הַשָּׁנִיּוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת בְּרֹאשִׁי
אֲבָל הַהוּא מַעְבֵּר לִי
מִקְשִׁיבָה

בְּרָגַע הַהֲרֵהוּר הַקְּצָרִצֵּר הַזֶּה
אָני רוֹצֶה לְהִבִּין מָה זֹאת אוֹמֶרֶת לְשִׁקֵּעַ
מִנְפֶּשׁ הַשָּׁחַר וְהַחוּצָה

וּלְמַצֵּא עָלָה וְלִרְכֹס אֶת הַמָּכָר אֶל הַלֹּא־מָכָר
בְּחִפְזָה נוֹזְלִי
וְאִזּוֹ לְהִתִּיר

לְהִיּוֹת הָרֶף

לְהִיּוֹת כְּמַעֲט מִמְּשִׁית

הוּ הַדְּגֻמָּה זָכָה
שֶׁל תְּבִיעֵת מְקוֹם עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה
רַק כְּדֵי לְבַטֵּל

נרקיס

פַּעַם הָיִיתִי חֲצִי פָּרַח, חֲצִי עֲצָמִיּוֹת,
הָעֲצָמִיּוֹת הַבִּלְתִּי נִרְאִית הֵזוּ שֶׁהַעֲדָרָה שׁוֹכֵן בַּמְּרֹאוֹת,
הַפָּרַח הַבִּלְתִּי נִרְאָה הֵזָה שֶׁהוּא תָּמִיד כָּלִפִּי פָּנִים
מִגִּשְׁשׁ אֶת דְּרָכּוֹ בְּתוֹכִנִּי, מַעִין חֲלֹשָׁה גּוֹאֶה,
כֵּן פַּעַם הָיִיתִי חֲצִי שִׁבְרִיר, חֲצִי זֶהְרָוִרִית,
נִבְיָעָה מִתְמַשְׁכֶּת מִהַמְּלָאִי שֶׁל הָעֲצָמִי בַּעֲצָמוֹ,
הַגִּעְתִּי בַּחֲיוּךְ, תָּמִיד בּוֹהָה בְּנִהְרוֹת, תָּמִיד
בְּהִנְהוֹן וּבְהַשְׁעָנוֹת לְצַד אֶחָד,
וּלְזִמְן מָה הָיִיתִי חֲצִי עוֹר חֲצִי נְשִׁימָה,
לְזִמְן מָה לֹא הָיִיתִי דִּבֵּר כְּזֶה אוֹ אַחֵר,
לְהִבְת־מִים, מִשְׁתַּנֶּה אִשָּׁה־גִבֹּר שֶׁל הַשּׁוּלִים,
עוֹטָה אֶת דְּמוֹת־הָעֲצָמִי הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁנִּשְׁאַרָה לִּי
לְפָנַי שֶׁעֲצָמָתִי תִּשָּׂה מִטָּה מִטָּה אֶל הַחֲשִׁכָה

לְרֹב רַבָּה שֶׁל הַשָּׁנָה וְרוֹבֶצֶת פֶּה מְקַמֶּטֶת
בְּתוֹךְ קְרִישׁ שֶׁל שָׁנָה בְּשֶׁרֶשׁ הַכְּלוּמִים כָּלֵם

צל

אֲנִי אֶהְבֶּהב עֲכָשׁוּ לְרַגֵּעַ
וְאֶסְפֵּר לָכֶם אֶת הַסְּפּוּר שֶׁל הַצֵּל
שְׁנוּפֵל בְּשַׁעַת דְּמֻדוּמִים
לְפֶתַע פֶּתְאוּם אֶל הָאֲדָמָה
וּפּוֹנָה שְׁמֹאלָהּ לְאַרְךָ הַשְּׁבִיל לְכָאן

מִטְשֵׁטֶשׁ תַּחַת חֲשִׁכוֹנוֹ
נִגְרָר בְּדֶרֶךְ מוֹעֵד עַל פְּנֵי דְבָרִים כְּשֶׁבוּר-כֶּנֶף

עֵדִין לֹא מֵתִמְשֵׁךְ
לֹא יוֹתֵר מִרְטֹט שֶׁל דְּבַר מָה
עִם מִצְנַח-בֶּשֶׁר שֶׁל אָדָם הַנִּפְתָּח מֵעֲלִיו

אֲבָל מֵתֵאָרֵךְ מְעַט כְּשֶׁהוּא נוֹחַת דֶּרֶךְ צִלְצוּלִי
הַשְּׁעָה שֶׁחֲלָפָה אֶל הַבָּאָה

עִם הָעוֹרְבִים הָעֶפִים מְעֵלָה מְעֵלָה וּמִצְלִיפִים בְּעֵנִים

עַד שֶׁלְּבִסּוֹף מֵתוֹךְ הַפְּתִיחָה הַזֹּאת הוּא מוֹטֵל כָּאֵן
כְּנוֹי-הַגּוֹף הַסֵּתֶמִי שְׁלִי
מְקַפֵּל מִתַּחְתִּי כְּמוֹ גּוֹפֵת מֵת

הוּא חָלוּשׁ
הוּא נוֹפֵל כְּכֹר זְמַן רֹב

תִּרְאוּ כְּשֶׁאֲנִי הוֹלֶכֶת
נִרְאָה כְּאֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם זֶרְקָה לְעֵבְרֵי מִסְפָּרִים
כֶּף שֶׁעֲכָשׁוּ נִדְמָה שֶׁהָעוֹר שְׁלִי לֹא דִי מֵהָדָק
קֹר לִי קֹר

מִנְסָה לְהַשְׁתַּחֲלֵל אֶל מַחוּץ לְצִלְלִית שְׁלִי
אֲבָל בְּכָל שָׁעָה עוֹד צִלְלִית זוֹלָגַת הַחוּצָה

אוּ אִם אֲנִי עוֹמֶדֶת
אִם אֲנִי מְזִיזָה יָד אַחַת
אֲנִי שׁוֹמֶעֶת אֶת לְחִישַׁת הַפְּרָחִים הַעוֹצְמִים אֶת עַפְעָפִיהֶם
וְהַעֲצִים
כְּאֵלוֹ שְׁאֵבֶק נִחְבֵּט מִשְׁטִיחַ
מִנְעָרִים אֶת צְפוּרֵיהֶם הַחוּצָה וְשׁוֹב פְּנִימָה

כְּאֵלוֹ הַפְּרָעָתִי לְמִשְׁהוֹ
שֶׁנִּפְל בְּקוֹ יֵשֶׁר מֵעִינוֹ שֶׁל אֱלֹהִים

וְאִם אֲנִי לֹא עוֹשֶׂה כְּלוּם
הַקֶּרֶקַע מְרִימָה יָדִים
הַצִּלְלִיּוֹת הַמְרַעֲנָנֹת שֶׁל הַדְּשָׁאִים שְׁאֵט אֵט דוֹהִים
הַעֲשִׂים הַלְּבָנִים אֲשֶׁר מִתַּחַת לָעֵלִים
נִדְהָמִים

וְרִטִּיגוֹ

הָאֵם אֶפְשָׁר לְהִדְחֵק קְדִימָה וּלְסַפֵּר לָהּ עַל הַחַיִּים בְּנֵי שְׁתֵּי הַדִּקּוֹת שֶׁל הַגֶּשֶׁם
הַחַל בְּרָגַע זֶה שִׁפְתֵּים פְּשׁוּקוֹת וּמִבֵּט קֶר נִטוּל עַפְעָפִים רוֹאֶה-כָּל

כְּשֶׁמִּשְׁהוּ עֲדִין לֹא דִבְרָמָה מִשְׁנָה אֶת דַּעְתּוֹ כְּמוֹנִי
וּמִתַּחֲלִיל לִפְל
בְּשָׁעוֹת הַקִּטְנוֹת

וְהָאוֹר עוֹדֵנוּ שְׁטִיחַ מְעוֹפֶף
רַק מְעַט לָבֵן בֵּין עוֹלָמוֹת כְּמוֹ עֵין שֶׁנִּפְקַחַת
אַחֲרֵי נִתּוּחַ

אֵין דֶּרֶךְ חֲזָרָה
כָּל טֶפֶה הִיא הַחֲלָטָה נִמְהָרֶת
הַתְּאֻבּוֹת מִרָאשׁ הַמִּגְדָּל רַב הַקּוֹמוֹת שֶׁל הַרְקִיעַ

וּבְמִשְׁךָ עֶשֶׂר הַשָּׁנוֹת הַבָּאוֹת
הַגֶּשֶׁם בּוֹהֶה בְּקִרְקַע

רוֹאֶה אוֹתִי מִתְעַרְבֶּלֶת כָּאֵן
כָּאֵלּוּ מִפְּסֻלַּת בְּדִיסָה

רוֹאֶה בִּירוֹק־נִפְשׁוֹ אֶת הַגֶּן כְּכֹר שׁוֹתָה
וְאֶת הַדִּשָּׂא מִתְאַרֵךְ

מִשְׁתַּהֶה

אוֹלֵי אֶלֶף רֶגֶל מַעְלִי
אֵיזוֹ צְהִיבוֹת אוֹ קְלִילוֹת
כְּמוֹ הַתְּמוּרוֹת הַזְּעִירוֹת הָאֵלֶּה שֶׁמִּתְחַכְּכוֹת בְּרִגְלֵי הַשְּׁחִינִים
מְרוֹמָמֶת אֶת הַגֶּשֶׁם קִצָּת שְׁמֹאלָה

לֹא יוֹתֵר מִהַבִּזּוֹק שֶׁל רְצוֹן חֲפָשִׁי
עַד שֶׁהַעֲנָנִים סוֹגְרִים אֶת הָאֲפֻשְׁרוּיּוֹת שְׁלֵהֶם וְכָל

הָאוֹיֵר הַמְּלַנְכוּלִי
נִכְנָע לַפַּחַד הַטָּהוֹר וְאִזּוֹ
נוֹפֵל

וְאֵנִי שֶׁמִּתְגּוֹרֶרֶת בְּמִרְתֵּף
קוֹמָה אַחַת מִתַּחַת לְעוֹלָם
עֵינֵי אֵל הַחֲרָקִים אֲזֵנֵי אֵל הַשָּׂרָשִׁים
מְאֻזֵּינוֹת

אֲנִי מְרַגִּישָׁה אוֹתָם בְּעִצְמוֹתַי אֶת הַקּוֹיִם הַיִּשְׂרִים הַלָּלוּ
מִתְקַרְבִּים יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֶל הַלֶּבֶה שְׁלִי

זֶה הַצִּלִּיל זֶה בְּדִיוֹק הַקּוֹמָה
שָׁבָה הָאֵבֶל וְאַשְׁתּוֹ מִתְגּוֹרְרִים
וּמִבִּיטִים מַעְלָה